

**'T GEWEZEN PRINSENHOF VAN GENT,
ZIJN TIJD, ZIJN GROEI, ZIJN STREVEN,
ZIJN TIJDGENOTEN WEL BEKEND,
IN WOORD EN BEELD BESCHREVEN (Deel 1)**

De Vlaamse graaf Lodewijk van Male (1346-1384), de achterkleinzoon van Robrecht van Bethune, die beruchte vechtersbaas door Conscience de "Leeuw van Vlaanderen" betiteld, is van al de Vlaamse graven zonder overdrijving de meest betwiste geweest.

Van de ene kant ontpopte hij zich als een gewiekt diplomaat; van de andere kant liet hij zich kennen als een onverbeterlijk verkwistend en losbandig heerschap wiens levenswandel de directe en indirecte oorzaak was van onnoemelijk veel aan het graafschap en zijn bewoners berokkende beproevingen.

Om slechts één voorbeeld van zijn spilziek en hoogmoedig karakter aan te halen : droomde hij van een - bij voorkeur luxueuze - nieuwe residentie, dan moest die droom kost wat kost gerealiseerd worden. Al was het nog zo.

Het kasteel van Male (bij Brugge) waar hij op 30 november 1330 geboren werd, (van daar zijn naam), dat tegenwoordig als rusthuis ingericht is, vond hij vierkant ongeschikt en hem onwaardig. Nog minder moest hij van het Gravensteen weten. Niet zonder reden trouwens. Ook de sombere, killige vesting van Rupelmonde had hij liever verloren dan gevonden.

Dus nam hij zich voor "elders" een aanmerkelijk omvangrijker en prachtvollere residentie op te richten. Spijts de nabijheid van het Gravensteen liet hij voor het bouwen van die residentie zijn keuze op Gent vallen.

Betreffende dat grafelijk initiatief moeten we duidelijkheidshalve enkele passen in de tijd achteruitgaan om dan, een eindje verder, de draad van ons verhaal weer op te nemen.

*

* * .

In de loop van de 12de eeuw schafte een van de toenmalige kasteleinen, ook wel burggraven genoemd, zich even buiten de Kuip en in de schaduw van 's Gravenkasteel een uitgestrekt goed aan ('s Gravenge-rechte) dat we met enige fantasie kunnen situeren tussen 's Gravensteen, de Muide en Wondelgem. (Zoals voldoende geweten is zal op het moerassig gedeelte (= broek) van dat domein in de volgende eeuw het Begijnhof van Sint-Elizabeth verrijzen.

Omdat het door die kastelein gebouwd "steen" volledig omgeven was

van sloten (wallen) wachtte men niet het domein *Hof ten Walle* te noemen.

Een van de opvolgers van onze kastelein, Hugo I, verkocht zijn eigendom in juli 1231 aan een rijke patriciër, *Sersander*, naar gezegd werd een "de Gand".

We mogen grif aannemen dat deze Alexander "de Gand ?" naar de smaak van de tijd en naar de zijne, minder of meer belangrijke verbouwingen aan zijn hof aanbracht. Het duurde dan ook niet lang of het Hof ten Walle kreeg een nieuwe naam : *Sersanderswal*. Ook wel eens Sanderswal genoemd. Pas in Gent aangeland kwam de lombard, bankier, geldschieder, wisselaar, woekeraar, pussemier (1) Simon de Mirabello (2) genaamd *van Halen* in het bezit van Sersanderswal.

Wie deze Simon was ? Een bastaardzoon van een steenrijke Italiaan van joodse komaf, Giovanni (Jan), die het dank zij zijn berg duiten gebracht had tot rentmeester van de hertog van Brabant Jan III.

Weten we niet wanneer Simon geboren werd (tussen 1275 en 1280) wel bekend is dat hij begraven werd in de Sint-Veerlekerk, naast zijn vader die in 1233 door hertog Jan III terechtgesteld geworden was. Ook is geweten dat zijn wapen boven zijn graf aangebracht was. Ook dat dit graf met veel andere tomben en grafplaten en meubelen en beeldhouwwerken grondig verwoest werd in 1579.

Zoals we zullen zien was Simon niet de eerste de beste. Heeft hij de dood van de Vlaamse kroonprins, Lodewijk I van Nevers. († 22 juli 1322) en die van Lodewijks vader, graaf Robrecht van Bethune († 17 sept. 1322) afgewacht om zijn tenten voor goed te Gent te komen opslaan ?

Een ding is zeker : zó goed voelde de Mirabello zich thuis in de hoogste kringen van de maatschappij en zó onvoorstelbaar rijk, dus macht-hebbend, dat hij het wist te bolwerken Isabella (Isabel, Elisabeth) van Lierde, een natuurlijke dochter van de zopas genoemde kroonprins tot vrouw te krijgen. Naar verteld werd uit dankbaarheid voor (financiële) diensten aan zijn (halve) schoonbroer Lodewijk II van Nevers bewezen : reeds in 1323 had hij deze een lening van 1500 ponden toegestaan. Het huwelijk had het volgende jaar plaats. Voor de gelegenheid werd de bruid tot Vrouwe van Somerghem gebombardeerd. De bruidegom werd geridderd; meteen werd hem de titel van Heer van Perwez verleend. Natuurlijk bleef men hem meneer Simon van Halen noemen en zijn vrouw "Lysbette min heren Symoens wyf van Mirabeele".

Simon wist het te bolwerken dat hij meneer bankier nummer één werd onder de lange rij andere geldschieders die hier en elders rondspookten.

Hij leende niet zelden aanzienlijke geldsommen aan koningen (o.a. de koning van Hongarije; de Engelse koning Edward III), aan graven (Lodewijk voornoemd), aan kerken en kloosters. Eveneens aan steden (Brugge, Gent, enz.) en particulieren (Artevelde e.a.).

Op de keper beschouwd was hij een heerschap dat met de ene voet in de brandkast stond en met de andere in de (buitenlandse zo goed als in de binnenlandse) politiek.

Wat zijn tot barsten toe gevulde portemonnaie betreft, weze eraan herinnerd dat hij zich ten gerieve van kloosters en kerken gaarne voor onbaatzuchtige mecenas liet doorgaan. Die edelmoedigheid zou hem - dat dacht hij althans - uitstekend te pas komen als hij, als het zover kwam, voor Petrus-met-de-sleutels-poort zal belanden...

Door bemiddeling van de graaf was hij, zoals reeds aangestipt, in het bezit gekomen van Sanderswal. Zelf schijnt hij het goed niet bewoond te hebben : hij beschikte immers over woonsten genoeg om niet in de regendrup hoeven te staan. Was hij misschien niet welkom in kloosters en pachthoeven ?

's Winters nam hij zijn intrek in een steen welks gevels keken op de Burgstraat en de twee armen van de Botermanstraat. Nog tijdens zijn leven stichtte hij binnen zijn muren een Godshuis voor arme weesmeisjes; laten we zeggen deugdzame (= bons) kinderen (= enfants). Omdat deze Bonifanten in hoofdzaak naaiwerk aangeleerd werd noemde men het sticht "Naeldekins Couvent". In 1376 bracht men het over naar een ander huis, eveneens gelegen aan de Burgstraat, ongeveer waar zich tegenwoordig de Bonifantenstraat bevindt. Van het oorspronkelijk N.C. is behalve een "vergeten" gebouwtje met houten zoldering, niets overgebleven.

's Winters nam hij zijn intrek in een huis gelegen aan de "Burchtstrate". De zomermaanden bracht hij gewoonlijk door in een van zijn buitengoederen, meestal in zijn kasteel van Zaffelare.

In 1341 stelde hij de Wal ter beschikking van een aantal nonnen die er een klooster stichtten gewijd aan de H. Augustinus en behorende tot de congregatie van de H. Victoire; vandaar de naam waarmee die kloosterlingen de geschiedenis ingegaan zijn : Victorienen.

Werden er in die dagen aan de gebouwen noemenswaardige wijzigingen aangebracht ? Vermoedelijk wel want zusters weten beter dan kasteelheren wat noden, zowel materiële als geestelijke, betekenen. Over de Mirabello als politicus kunnen we kortbondig zijn. Aanvankelijk helde zijn politiek vierkant over naar de kant van zijn halve maar prinselijke schoonbroer. Later als deze van zijn grafelijke pluimen zal gelaten hebben, zal hij zonder blikken of blozen tegelijkertijd op twee

paarden wedden : op dat van Lodewijk en op dat van Artevelde. Na met heel wat tegenslagen op allerlei gebied te kampen gehad te hebben verliet de graaf op het einde van 1339 het graafschap om er nooit meer een voet in te zetten.

Er werd niet getalmd in zijn plaats een regent, of liever een ruwaard aan te stellen. Dat het de rijke bankier was die voor die hoogwaardigheid in aanmerking kwam heeft ons geenszins te verbazen. Was hij geen schoonbroer - al was hij maar een aangetrouwde - van de regerende prins ? En had hij van de andere kant niet een en ander in de (politieke) pap te brokken ? (Laten we er terloops aan herinneren dat Jacob van Artevelde, spijs sommige rondgestrooide vals klinkende liedjes, die functie, nl. van ruwaard, nooit vervuld heeft.) (3)

Zoals u zult weten werd Jacob op 17 juli 1345 laffelijk vermoord. Het jaar daarop sneuvelde de graaf bij het beleg van Crécy (26 aug.) Dit feit bezorgde hem de maar weinig vleierende bijnaam van Lodewijk van Crécy. Het zal wel niet nodig zijn erop te wijzen dat het als afhankelijk en trouw vazal van de Franse koning was dat hij aan zijn einde kwam. Een ding is zo zeker als de dag : het was grinnikend en handenvrijvend dat hij het graf instapte want hij had het enkele weken voordien mogen beleven (op 9 mei) dat zijn aartsvijand Simon de Mirabello door onbekend gebleven moordenaarshanden neergestoken was.

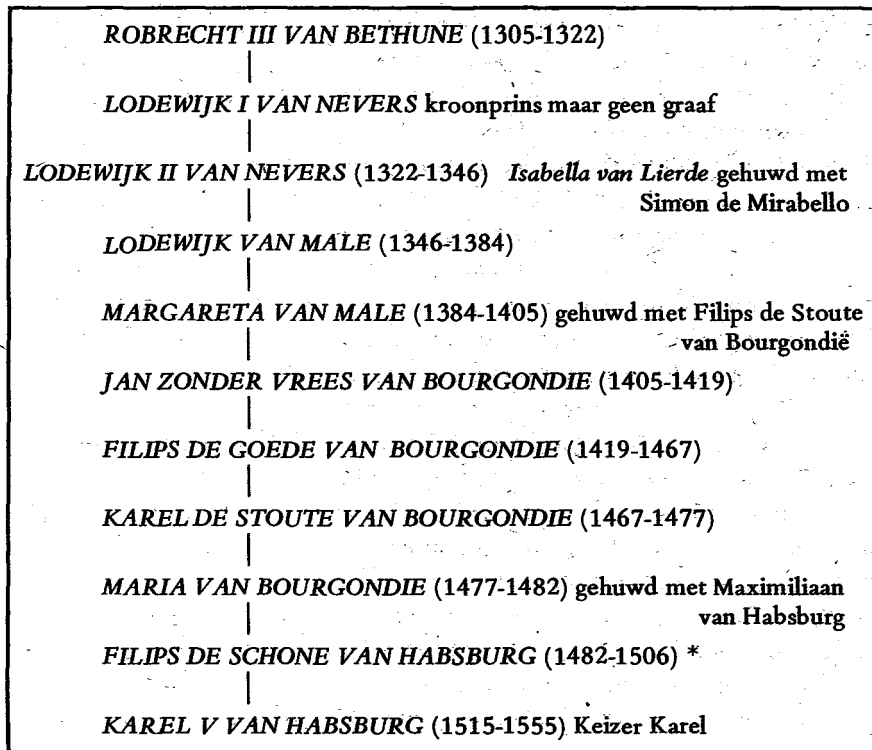
*
* *

We vingen ons verhaal aan met het op een rijtje zetten van graaf van Male's minder "heer"lijke karaktertrekken.

Geboren op 23 nov. 1330 te Male bij Brugge (vandaar zijn bijnaam) was hij nog geen 16 jaar ten volle toen hij van zijn vader het graafschap overerfde. Een erfenis die niet alleen uit rozegeur en maneschijn zou bestaan. Daarvoor had de onhandige van Crécy een al te groot aantal bokken geschoten.

De jonge Lodewijk realiseerde zich terdeeg dat hij er eerst en vooral moest voor zorgen "echt" in het bezit te komen van het graafschap dat door de schuld van zijn voorganger op de rand van de ondergang gebracht was.

Met vliegende vaandels (lees klimmende Gentse en Vlaamse leeuwen) en slaande trom deed hij op 12 nov. volgend op de dood van van Nevers, zijn Blijde Intrede te Gent. De warme sympathie hem door de Gentenaars betoond zou helaas slechts van korte duur zijn. Propertjes in 's Gravensteen gevangen gezet gelukte hij er uiteindelijk toch in dank zij het gebruiken van sluwe streken, het hazepad te kiezen (maart

Genealogie van enkele Vlaamse graven en van al de Bourgondische hertogen die bij het Prinsenhof betrokken waren.

* Het geslacht *Habsburg* dankt zijn naam aan de naam van het slot, burg of burcht dat omtrent het jaar 1020 in het Zwitsers kanton Aargau gebouwd werd : *Habichtsburg* (Haviksburg). De volksetymologie verminkte de naam in *Hab* (icht) *sburg*. De laatste telg van het geslacht, Dr. Otto von H. (° 1912 in Oostenr.) zoon van keizer Karel I van Oost.-Hong. en keizerin Zita slaagde erin lid te worden van het Europees Parlement. Verkozen op 10 juni 1979.

1347).

Een antwoord zou hij die aanmatigende, arrogante gemeentenaren niet schuldig blijven. Hij keerde terug met een geducht leger : de Gentse oproerkraaiers (in hoofdzaak wevers) werden dan ook op de Vrijdagsmarkt in de pan gehakt (13 jan. 1349). Hij en de zijnen noemden die bloedige veldslag "den goeden Diesendach".

Nog in de roes van de behaalde overwinning nam hij zich vast voor zo vlug mogelijk een nieuwe hem ten volle waardige residentie te laten bouwen. Want van het ongezellige, kille 's Gravensteen had hij meer dan zijn bekomst en zijn tenten definitief te gaan opslaan in zijn geboortekasteel scheen men al evenmin toe te lachen.

Met een was zijn keuze gevallen. Zijn tante Isabella die inmiddels vrij

en vrolijk hertrouwd was, ontfutselde hij op een echt familiale wijze Simons erfenis. Vergeet niet dat hij haar geen goed hart toedroeg, wat nogal begrijpelijk is.

Hij begon met de dames Victorienen die, zoals we hoger aanstipten, sedert 1340 het Hof te Walle bewoonden, feestelijk wandelen te zenden. Wat bleef er de vrome maar rampzalige vrouwen anders te doen dan hun heil te gaan zoeken in enkele niet al te comfortabele gebouwen, gelegen in de toenmaals alles behalve aantrekkelijke en ongezonde "Groene" Briel ? Waar ze na verloop van tijd hun klooster en een kerkje gewijd aan de H. Margareta zouden optrekken. (Denk en passant aan de St.-Margrietstraat die haar naam aan die van het kerkje te danken heeft.)

Heeft hij de Wal lang of minder lang, gedeeltelijk of volledig leeg laten staan ? Op welke manier hij de ingepalmde eigendom onder handen nam ? In welke mate hij sloopte, herbouwde, vermeerderde, zal wellicht niemand voortvertellen.

Het feit dat de werken in 1353 aangevangen, meer dan 10 jaar in beslag namen, wil nog niet zeggen dat er zonder onderbreking gemetseld, getimmerd, geschaliedekt werd. Wel integendeel. Daarvoor waren de tijden al te zeer beladen met politieke, economische en sociale incidenten. Voltooid of niet zien we hem er dapper recepties houden en feesten organiseren.

Jammer genoeg is het ons niet mogelijk een beeld op te hangen van Lodewijks architecturale verwezenlijking : geen enkele voorstelling ervan vermocht tot ons te komen. We moeten dan ook omtrent drie volle eeuwen geduld oefenen aler een Sanderus zich zal verwaardigen er een gravure van te doen maken.

Terwijl men nog steeds ijverig aan het breken en maken was had de graaf een schone, verleidelijke droom - herinnert u zich nog hoe in het oog vallend zijn hoogmoed, zijn wispelturigheid, zijn verspilzucht wel waren ? - : hij zal aan de andere kant van de stad een zoveelste (4) grafelijke woning laten verrijzen. Een die nog luxueuzer moest zijn dan al die andere. Vraag mij niet of al die geldopslopende fratsen door de Gentenaars naar waarde werden geschat !

Kon onze kastelenbouwer zich een uitgelezener, geschikter emplacement voor het begeerde fatasietje uitdenken dan die strook ontwaarde vesting die in de schaduw van de Posterne (5) lag grenzend aan de walgracht die iedereen Houtleie noemde ?

Dit poortgebouw, een volkomen rond bouwwerk, was gelegen te midden van de Posteernestraat, op de plaats waar de Stuijstraat de eerstgenoemde vervoegt. Het was rechts van de poort langsheen de Houtleie

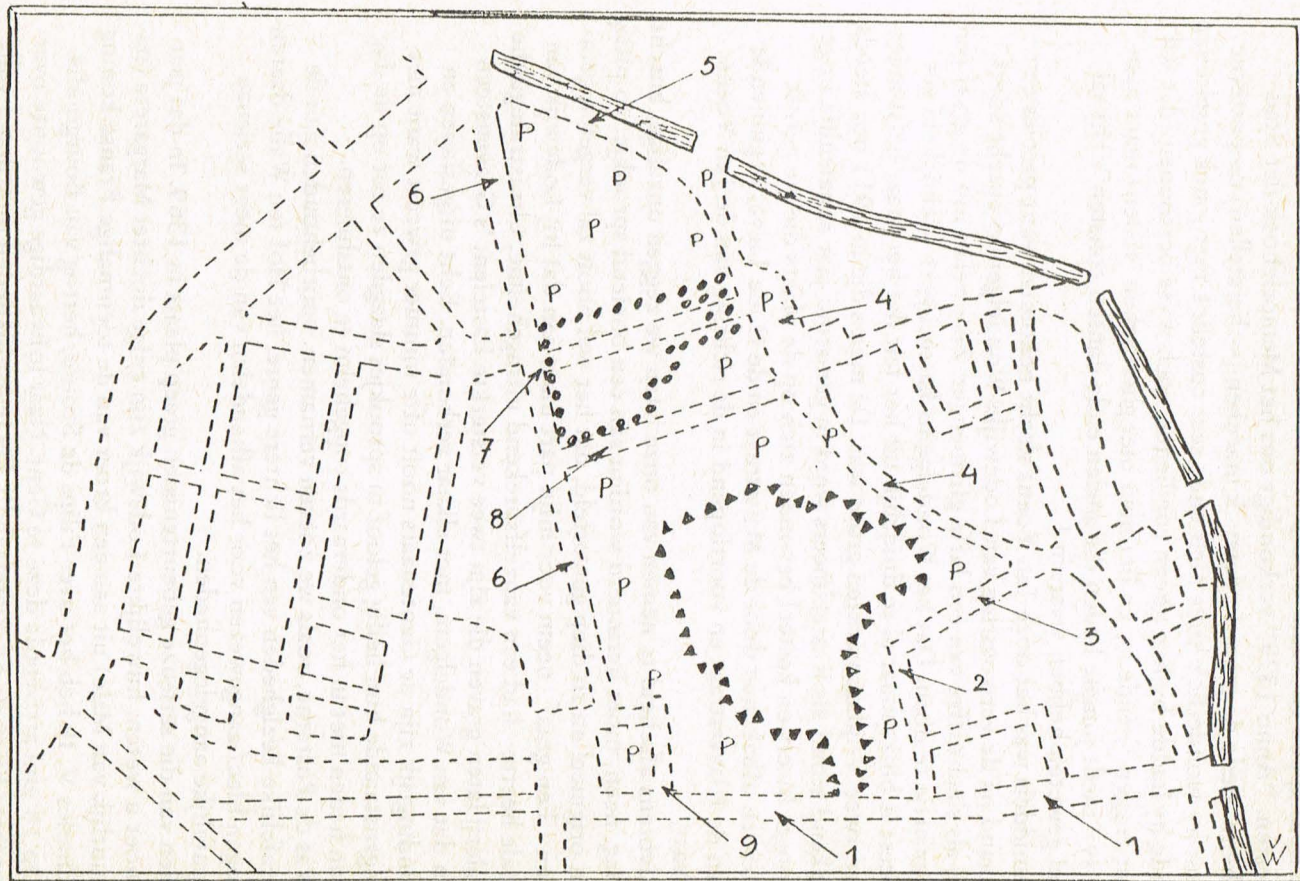
dat 's graven nieuw hof neergezet werd : het Hof ter Posterne ook Mijns Heeren Hof van Vlaanderen geheten. Op de plaats van het hof bevindt zich thans de gewezen Jezuïetenkerk, sedert enkele jaren geannexeerd door het Hoger St.-Lucasinstituut.

We mogen met gerust gemoed aannemen dat beide grafelijke hoven Lodewijk even geliefd waren en dat hij naar hartelust van het ene naar het andere overwipte, de wal om veeleer serieuze zaken en de Posterne om meer ontspannende bezigheden af te handelen of te ondergaan. Doch zo voldaan was hij niet of hij voelde zich nogmaals geroepen houweel, truweel, waterpas en schietlood te hanteren. Of liever te laten hanteren. Jawel, jawel, om dit keer even buiten de stad een nieuwe burcht op te richten.

Van de heer van Maldegem kocht hij in 1370 een partij meers gelegen te Wondelgem. In 1372 werden de handen uit de mouwen gestoken en een aanvang gemaakt met het bouwen van een waarachtig versterkt kasteel. Een dat er mocht zijn, want het was niet alleen omringd met een brede walgracht, maar bovendien terdeeg verdedigd door middel van massieve ronde hoektorens die onderling verbonden waren door even massieve gekanteelde vestingmuren. Zoals dat ook in o.a. 's Gravensteen het geval is stond de woning van de graaf, paleis genoemd, te midden van de burcht.

Helaas zou de zo kostbare als plumpe steenmassa's geen oude top scheren, want nauwelijks zeven jaar "jong" werd een inderdaad vroegtijdig einde gesteld aan hun bestaan. Door de bemoeiing van de Gentenaars als u het wilt weten. Ziehier het fijne van de zaak : De Krot-en-compagnie-graaf had - boter bij de vis - aan de Bruggelingen de toestemming gegeven tot het graven van een kanaal dat geroepen was hun stad met de Leie (bij Deinze) te verbinden. De Nieuwe Leie.

U ziet van hier met wat een geestdrift de Gentenaars, met name de schippers, die verbinding tot stand zagen komen. Aangevoerd door hun deken, Jan Yoens (Hyoens) trokken een goede honderd Witte Kaproenen (laten we zeggen gendarmen; Brugge had zijn Rode Kaproenen, Ieper zijn Blauwe) naar de gravende booswichten, sloegen ze neer voor zover ze niet tijdig het hazepad hadden gekozen. Die schermutseling had plaats in de omgeving van Hansbeke op 5 september 1379. Op hun triomfantelijke thuisvaart en nog zat van de overwinningsroes, - veni, vedi, vici, zullen de witgekapte bazen gezegd hebben - koelden ze hun woede op het Kasteel van Wondelgem door het te bestormen en in brand te steken (8 sept.). Kroniekschrijvers beweren dat van Male bij het vernemen van het onheil uitriep : Helaas ! ze hebben het kasteel verwoest dat mij het nauwst aan het hart lag. Om zijn

OUDE TOESTANDEN GETRANSPONEERD OP EEN HEDENDAAGSE PLATTEGROND

Legende : 1. Burgstraat, oorspronkelijke Burch(t)strate; 2. Bonifantenstraat, voorheen Meersteeg; 3. Abrahamstraat, voorheen Ser Seymoenstrate; 4. Prinsenhof; 5. Bachten Walle, voorheen Rabotweg; 6. Rabotstraat; 7. Sanderswal, voorheen Prinsenhofzaksteeg; 8. de Mirabellostraat, voorheen Prinszaksteeg, later Prinsstraat; 9. Koolsteeg, voorheen Drieschsteeg.

verdriet te milderen en zijn wrok te stillen, deed hij het Hof ter Posterne opknappen en waarschijnlijk uitbreiden. In hoofdzaak om er te feesten. "Anno 1379" verkondigt ons het Memorieboek der Stad Ghent "dede de grave Lodewyck maecken (= herstellen) de posterne daer hy wonderlick huys hielt ende seer costelick met jonck geselschap ende hy hadde by hen gheen edellieden noch wyse persoonen (dat wil wat zeggen !) ende hy en liet hem niet ghesegghen (raden) maer nam in syn raedt jonghe lieden die spelen ende dansen consten". Hij zal wel geweten hebben waarom !

Inmiddels was het onze Jan Yoens slecht gekomen want precies een maand na de verwoesting van Lodewijks Wondelgemse burcht stierf hij als slachtoffer van een laffe giftmenger. Zeer zeker om de graaf een pleziertje te doen. Dat het Wondelgems kasteel geen kleinigheid geweest is blijkt maar al te duidelijk uit het feit dat het maar liefst meer dan twee Vrijdagsmarkten groot was. De meers die in 1911 nog steeds bekend stond als Kasteelmeers werd in genoemd jaar aanzienlijk opgehoogd. Meers en kasteel bevonden zich op de plaats die we gerust kunnen afbakenen door de Maïsstraat en de Oude Lieve, beginnende aan de Klaverstraat en voortlopend in de richting van de Jan Yoensstraat.

Alvorens afscheid te nemen van onze laten we zeggen onzalige, burcht, mag, neen, moet herinnerd worden aan een boeiend sprookje, zo pittig en origineel en zo diep geworteld, dat het wel nooit zal vergeten geraken : Een graaf - neem voor mijn part maar aan dat hij Lodewijk van Male heette - had een vanzelfsprekend ultrageheime, ultrastrategische galerij laten graven die zijn twee versterkte kastelen, 's Gravensteen en dat van Wondelgem, met elkaar verbonden. Echt uitgeslagen en vindingrijk zijn de Gentenaars nooit ofte nimmer geweest want niet-tegenstaande hun heilig geloof in sprookjes slaagden ze tot op de dag van heden niet in het onderaards topgeheim te ontsluitieren.

Was de Posterne, zoals we zoëven vernamen, voorbehouden aan de grafelijke bezigheden van het lichtere genre, het Hof ten Walle daarentegen bleef aangewezen voor het afhandelen van de meer serieuze grafelijke aangelegenheden.

Een van die serieuze gebeurtenissen greep plaats in 1369. In dat jaar moet u weten, huwelijkte Lodewijk zijn enige dochter Margareta (natuurlijk van Male) uit aan een broer van de toenmalige Franse koning Charles V. Ik heb het over Filips de Stoute, hertog van Bourgondië. Op 18 juni arriveerde deze te Gent. Naar lofwaardige gewoonte overnachtte hij in de St.-Pietersabdij. De feestelijkheden duurden 3 volle dagen en hadden plaats binnen de muren van de 3 voornaamste gebou-

wen van de stad : het Hof ten Walle waar de talrijke schaar genodigden verwelkomd werden en waarschijnlijk overnachtten; de St.-Baafsabdij in welker kerk de bisschop van Doornik het huwelijk inzegende; de St.-Pietersabdij waar 's anderendaags door de bruidegom aan de genodigden een diner aangeboden werd zo luisterrijk en zoveel geld kostend dat de edele heer zich verplicht zag bij enkele van Simons collega's te gaan aankloppen.

Lodewijk van Male overleed op 30 januari 1384. Hij werd te Rijsel begraven. In de kerk waar Margareta hem 21 jaar nadien zal gaan vergezelschappen.

Zijn hertogelijke opvolgers Filips en Margareta ontmoeten we slechts occasioneel te Gent. Bourgondië lag hun, vooral hem, te nauw aan het hart. Doch gebeurde het niettemin dat ze langs kwamen, dan was het toch in de Wal dat ze hun tenten opsloegen.

Ook zij lieten spijts hun veelvuldige afwezigheden de Gentse hoven uitbreiden. Iets dat vrijwel al hun opvolgers hun zullen nadoen. In mindere of meerdere mate.

Hertog Filips de Stoute overleed op 27 april 1404. Zijn vrouw, gravin Margareta van Male, overleefde hem nog met geen vol jaar : ze stierf nl. op 21 maart 1405.

Hun zoon, Jan zonder Vrees volgde zijn ouders op : in 1404 als hertog van Bourgondië, in 1405 als graaf van Vlaanderen.

Zonder een ogenblik te verliezen spoedde hij zich naar het graafschap omdat hij zich daar zo vlug mogelijk wilde laten zien. Om zijn gemeente of vermeende genegenheid jegens zijn onderdanen te betonen koos hij zich een diëtse (Vlaamse) leuze : *ik houd*. Reeds op 21 april stapte hij de Gentse Kuip binnen om zich naar het Hof ten Walle te begeven. Met of zonder geestdrift, of liever met het Gentse mes op de keel, zou hij daar, omringd van een talrijke schaar plechtstatige hovelingen een uitzonderlijke audiëntie verlenen aan de afgevaardigden van de Vier Leden van Vlaanderen die hem - ge moest maar durven - hun wensen, lees eisen, kwamen voorleggen. Om te beginnen moest Jan beloven zijn hof binnen het Vlaams gedeelte van het graafschap te vestigen. Ging hij op reis dan moest de hertogin, met volle macht bekleed, hem vervangen. Ook moest hij erin toestemmen dat al de betrekkingen, onderhouden tussen de plaatselijke Overheden en het Landsbestuur voortaan *uitsluitend* in het Diets zouden geschieden. Spijts het imposant vertoon in de hal van het Hof tentoongespreid, lieten de 7 Gentse, 3 Brugse, 3 Ieperse en de 4 uit het Brugse Vrije komende afgevaardigden zich niet uit het lood slaan door al die geëtalearde pracht en praal. Zelfs de tot hun tanden gewapende edellieden

schenen op hen geen indruk te kunnen maken. Ze waren er zich trouwens te goed van bewust dat zij het waren die met de voordelen en profijten zouden gaan strijken. Of ze naderhand in hun verwachtingen al dan niet bedrogen zouden uitkomen... is een andere kwestie.

Jan zonder Vrees werd op 10 september 1419 op de brug van Montereau, gelegen ten Z. van Parijs, laffelijk vermoord. Een onheil dat zijn zoon Filips de Goede nooit te boven kwam.

Deze belangrijkste van al de Bourgondische hertogen maakte al evenmin misbruik van de door de Wal aangeboden gastvrijheid alhoewel hij een flinke duit in het zakje deed om de Gentse hoven te blijven onderhouden. Hoe dan ook gold zijn voorkeur de Posterne : nog meer dan zijn voorgangers was pleziermakerij en al wat daarbij te rijmen was, troef : banketteren, muziek beluisteren, toneelopvoeringen organiseren, danspartijen organiseren.

Een minder amusant voorval voor de man was de dag (in de loop van 1422) waarop zijn eerste vrouw Michèle de Valois (of de France) aan haar veel te vroeg einde kwam. Naar met stelligheid rondgestrooid werd vergiftigd door een van haar hofdames.

Zijn enige zoon Karel de Stoute (1467-1477) had waarachtig geen zin zijn kostbare tijd binnenshuis door te brengen, want daarvoor had hij zijn handen te vol met het bevechten van zijn binnenlandse en buitenlandse vijanden.

De arme man († op 5 jan. op het slagveld) had geen mannelijke erfgenaam om hem op te volgen. De aan het beroep verbonden zware taak was weggelegd voor een 20jarig meisje, Maria (natuurlijk van Bourgondië) die vanaf de eerste dag van haar regering haar "man" diende te staan tegen een hoop nijldige oproermakende Gentenaars...

M. VAN WESEMAEL

NOTEN

(1) Pussemier : houder van een pussem of bank van lening of bank van barmhartigheid. Ook persemart, persemert, persemare, persom, perssom. U ziet dat onze voorouders keus van kiezen hadden !

Destijds waren er in Gent twee Pussemstraatjes. Een dat aanvankelijk een "zak" of "blindeke" was had zijn in- en uitgang aan de Kouter. Na 1572 werd het doorgetrokken tot de Lange Meire (thans Universiteitstraat) wat zeggen wil dat het evenwijdig liep met de Korte Meire (thans Korte Meer). Het is duidelijk herkenbaar op de plattegronden van Hondius (1641), Blaeu (1649), Sanderus (1735).

Oorspronkelijk heette het "Paustraetkin" aldus genoemd naar het uithangbord van het huis "De Pau(w)". Omdat het huis een langere of minder lange tijd bewoond werd door een pussem kreeg het een tweede naam, die van Pussem-

straatje.

Het tweede Pussemstraatje bestaat nog. Het verbindt Onderbergen met de Struifstraat (voorheen Strijpstraat of Striepstege / bet. onbekend); strijp ver-eenzelvigde men met struuf = struve = struyf = struyve = platte pannekoek). Vandaar Struifstraat = rue de l'ommelette. Het straatje had ook Klokstraatje kunnen heten naar de naam van de pussem die erin gelegen was, de "Clocke". De spraakmakende gemeente, de betekenis van pussem niet kennend, maakte er een bezem "bessem" van. Wat een straatnaam zoal lijden kan ! Het reglement van 1812 plakte er, gewoonte trouw, een Frans etiket op : rue du Balai of rue des Balais. In 1942 zette men het kromme fantasietje eindelijk recht zodat we tegenwoordig alleen nog mogen spreken van Pussemierstraat.

- (2) Zie art. in een volgend nummer van G.T.
- (3) Filips (1340-1382), door zijn vijanden Lippe (Filips) de Loddere (landloper, vagebond) genoemd leefde tot 1360 in Engeland als banneling. In werkelijkheid rentenier, grondbezitter, wijnhandelaar. Op aandringen van Pieter vanden Bossche, deken, leider van het verzet, ontvanger, hoofdman van de beruchte Witte Kaproenen, werd Filips tot RUWAARD VAN VLAANDEREN en opperhoofdman van de W.K. aangesteld. Het was in deze hoedanigheid dat hij met zijn iets meer dan 4000 man op het Beverhoutveld (bij Brugge) op de graaf een flinke overwinning behaalde (3 mei 1382). Helaas zou hij kort daarop (23 nov.) met honderden van zijn Kaproenen de dood vinden (Slag bij Westrozebeke). Op bevel van here Lodewijk werd zijn lijk op een rad bevestigd om als aas te dienen voor haviken e.d. gulzigaards. De "Kleine Botermarkt" kreeg in 1942 de naam van *Beverhoutplein*.
- (4) Mogen we PH. Blommaert geloven (zie Inhuldiging van Jan zonder Vrees als graaf van Vlaanderen te Gent in het jaar 1405, verschenen in Belgisch Museum, deel 1, blz. 83 e.v.) dan zouden de graven in het Gentse nog andere hoven bewoond hebben. Een ervan, Stal-Hof genaamd (straatnaam !) bevond zich in het St.-Pietersdorp, bezuiden de gelijknamige Abdij. Mogelijk kregen het zijn naam wegens zijn ligging nabij de stallen van de Abdij. Een ander "hof" "zou" bestaan hebben aan de Leie beneden de Verlorenkost gheten Hof ten Spriete. Aldus genoemd wegens zijn ligging tegenover het Spriet, gevormd door de Kortrijke Poortstraat en de St.-Kwintensberg. J. J. Steyaert (Beschrijving der Stad Gend, 1838), de Chronyke van Vlaenderen aanhalend, weet te vertellen dat "graaf Arnuld (straatnaam !) de oudere ten jare 958 een algemene vergadering hield in zijn huis hetwelk hij bewoonde binnen Gent niet ver van de Abdij van St.-Pieters. Hij overleed er in 964 in de leeftijd van 92 jaar. Wat wel vaststaat is dat hij evenals menig andere graaf in de kerk begraven werd.
- (5) De Posteernepoort, opgericht in de 11de-12de eeuw was de middelste van de 3 stadspoorten die gelegen waren aan de stadszijde van de walgracht bekend als Houtleie. De andere 2 poorten waren de Zand- of Zottepoort (Zandpoortstraat !) en de Turre- of Torhoutpoort (Turrepoortsteeg !). Het verleggen van de stadsomheining in de 14de eeuw van de Houtleie naar de Brugse Poort (denk aan Einde Were !) maakte van de 3 genoemde poorten minder functionele binnenpoorten. Evenals zoveel andere vestingen werd de Posteernepoort door Keizer Karel verbeurd verklaard (zie elders) en veroordeeld om gesloopt te worden. Pas in de 19de eeuw (1844) werd het doodvonnis voltrokken. Gedurende anderhalve eeuw heette de straat die er naartoe leidt Bestormstraat (= rue d'Assaut). Natuurlijk een onzinnige verbastering van Posterne. In 1942

werd de oude naam in eer hersteld. Meer dan door de graven van Vlaanderen werd het Hof ter Posterne door de hertogen van Bourgondië opgezocht. Filips de Goede's eerste vrouw Michèle Valois (of de France) werd er naar beweerd wordt vergiftigd door een van haar eredames. Een mooie afbeelding van de poort is te vinden in G.T. 1977 blz. 280.

DE DIKKE BURGER VAN GENT

Edouard Danneels (pseudoniem Eugène Rasse) schreef de "Gros Bourgeois de Gand" in 1900. Hij schreef in het Frans, naar de mode van die tijd. De uitgever E. Van Goethem drukte het voor Gent, de uitgever Nilsson voor Parijs.

Dat hij grote bewondering had voor Parijs en nadien voor Gent, zijn vaderstad, blijkt uit de tekst.

Hij laat de "burger" die kuiper is beweren, wat steeds aan Keizer Karel of andere Gentse legendarische figuren wordt toegeschreven, "qu'on mettrait volontier son Paris (waar zijn mogelijke schoonzoon vandaan komt) dans mon Gand". De stad van de kuiper en van de schrijver.

De handeling speelt tussen vijf personen :

1. Jacob, meester-kuiper
2. Jeanette, zijn vrouw
3. Hélène, zijn dochter
4. Evariste, de knecht
5. Jacques de la Buse, dichter

De kuiper zoekt voor zijn dochter, een partner.

De handeling speelt in 16.. in het huis van de kuiper.

- Vermits hij mijn dochter wil huwen, zal hij wel tot onze stand behoren -

Hij wil de onbekende man, tegen alles in, zijn stiel doen beoefenen.

Allerlei eigenaardige uitspraken volgen :

"Ma fille, l'amour est un four".

Voor alles staat de eis : hij moet de stiel kennen.

De kuiper ziet direkt een handel ontstaan : "mijn tonnen verkopen in Frankrijk".

- Maar de Bourgondische wijn erin, zou wel schade kunnen berokkenen -

De schoonheid van de jonge man speelt tevens een rol.

- Zal hij de schoonmoeder welgevallig zijn ? -

Van de man met de militaire houding, zal een kuiper gesneden worden.

De dochter zonder de man in kwestie gezien te hebben, vindt hem een

afgod.

De knecht wil geen ambitieuze jongeman in huis.

De dichter blaft iedereen aan, wanneer hij binnenkomt.

de la Buse imponeert door zijn uitvallen. De dichter verwacht Helène uit Griekenland met de dochter van de kuiper.

Jacob is de ontgoocheling nabij : "Gij komt uit Frankrijk om mij verzen voor te lezen".

Om zich waardig te tonen, zou hij een ton kunnen maken.

Alle aangeboden werk wordt afgewend.

Antwoord : "Ik ben enkel verzenmaker"

De dochter ziet alle hoop varen en "haar" dichter keert terug naar Parijs.

*

* *

Deze komedie en zedenschets had wel de lachers op zijn kant. Of het stuk ooit in Gent werd opgevoerd, weten we niet.

Het schijnt eerst en vooral een salonkomedie te zijn, om de vaardigheid in het Frans te bewijzen.

Van Ed. Danneels bewaart de bibliotheek van de RUG, vijf werkjes, waaronder het genoemde.

1. Le mal d'amour

Brugge, Verbeke en C^o, 1910, 16°

2. La nain jaune

Brussel, H. Lamertin, 1909, 8°

3. Pour la Corée !

Gent, E. Van Goethem, 1904, 8°

4. Fleurs de femme. Poème

Parijs, Gent, E. Van Goethem, 1904, 8°

5. Le gros bourgeois de Gand

Parijs, Gent, E. Van Goethem, s.d., 8°

P. VLIEGHE

BIBLIOGRAFIE

1. R. De Herdt : *De Mule Jenny*. (Uitgave Museum voor Industriële Archeologie en Textiel, Gent). Deze brochure, die rijkelijk is geïllustreerd, brengt een overzicht van de voorlopers van de spinmolen, de ontwikkeling van de Mule Jenny en de betekenis van deze machine voor het

Gentse. In dit raam wordt de figuur van Lieven Bauwens belicht. Prijs: 50 fr. (verkrijgbaar in het Stadsarchief, Abrahamstraat, Gent)

2. J. Vandenhoute : 1180-1980 : 800 jaar 's Gravensteen te Gent. (in Toerisme in Oost-Vlaanderen nr. 2 1980). In dit artikel behandelt de auteur de geschiedenis van het Gravensteen.

3. J. R. de Terwangne : Notice sur la famille van der Haegen, de Gand anoblie le 20 décembre 1896. (Verschenen in : De Middelaar tussen de genealogische navorsers, N. 206, 2/1980) Artikel van een achttal bladzijden, waarin we de stamboom krijgen van deze voorname Gentse familie. Als Gentenaar hadden we natuurlijk graag gezien, dat de opeenvolgende eigenaars van de Gazette van Gent een plaats in deze stamboom hadden gekregen.

AANVULLENDE LEDENLIJST

1634. Dr. Dierick U. Dirk Martensstraat 81 9300 Aalst

1635. Aubert L. Kortrijksesteenweg 287 9000 Gent

1636. Mw Van den daele A. Memlinglaan 14 9720 De Pinte

1637. Mw Lammens Ph. Victor Braeckmanlaan 102 9110 Sint-Amandsberg

1638. De Brauwer R. Drongensteenweg 130 9000 Gent

1639. Lannoy J. Meerhem 2 9000 Gent

1640. Vandebroele E. Bénardstraat 22 9000 Gent

1641. De Loose S. Voorhoutkaai 22 9000 Gent

1642. Deschuymer M. Rozemarijnstraat 74 9000 Gent

1643. Desimo p.v.b.a. Strandlaan 266 8460 Koksijde

1644. Mw Uytterhaegen A. Voormuide 119 9000 Gent

1645. Hemelsoet J. J. Rijnhovelaan 219 9000 Gent

1646. Van Herstraeten P. Kon. Lepold II laan 5 9000 Gent

VRAAG EN ANTWOORD

VRAAG 88 : De Heer Joris Vanhuyse, Avelgemstraat 42, Zwevegem 8550 vraagt dat de personen, die opzoeken doen over het geslacht of de familie Vanhuyse met hem in verbinding zouden willen treden.

VRAAG 89 : De Heer Labyen Maurice stelt de volgende vragen :

a) Wanneer werd op de Koornmarkt een muziekkiosk geplaatst ? Wanneer verdween deze kiosk ? b) Wanneer verdwenen de bomen op de Vrijdagmarkt, op het Sint-Baafsplein ?